

Shema, Tefilla, & Negative Self-Evaluations

Sponsored by Jake and Karen Abilevitz in memory of Jake's Beloved Parents, ז"ל & לאה בת אברהם ז"ל, יהושע בן שמעון דב ז"ל and Karen's brother

1) Avos, Chapter 2, Mishna 13

R. Simeon said: be careful with the reading of shema' and with prayer, and when thou prayest, make not thy prayer a set task, but [an appeal for] mercy and an entreaty before the all-present, for it is said: for he is gracious and compassionate, long-suffering and abundant in mercy, and repenteth him of the evil; and be not wicked in thine own esteem.	רבי שמעון אומר הוי זהיר בקריית שמע ובתפלה וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא שנאמר (יואל ב') כי אל חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה ואל תהי רשע בפני עצמך

2) R' Yosef Yavetz

טו רבי שמעון אומר חוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה. כבר כתבתי כי מדת היראה אשר הוה מתואר בה זה התנא, מעלה גדולה עד מאוד, שמורה היותו דבק בהש"י, כי הוה מדקדק מאוד במלות ואינו בוטח בזכותו כלל וזלתי נחסדו ית', כיעקב ואברהם ע"ה. ועל זה סובב דברו כמו שתשמע בס"ד אחר זה:

PART 1: SHEMA (& TEFILLA?)

(3) פירוש רש"י על אבות פרק ב משנה יג

הוי זהיר בקריאת שמע. לקרותה בשעתה: ובתפלה ובתפלין לא גרסי'.

(4) תפארת ישראל - יכין מסכת אבות פרק ב

קכג) הוי זהיר בק"ש ובתפלה. אינו ר"ל שיקרא ק"ש ויתפלל, או שלא יעבור עונתו, דזה חייב גמור הוא, ומכילתו רק מחסידות ידבר [כב"ק ד"ל ע"א], אבל הזהיר, דמדהן חוב גמור, והאדם אומרם כמה פעמים ביום, לכן מצוי שלא יכוון בהן היטב, לכן הזהיר כאן התנא שיזהר אדם לכוון בהן מאוד, ק"ש מפני שיש בה החזרת אדם לעצמו כל עקרי אמונתו הקדושה, דהיינו בפרשה ראשונה אמונת יחוד השם ב"ה ואהבתו ויראתו ולימוד התורה, והיינו חיוביו להקב"ה, ופרשה שנייה אית בה אמונת תורה משמים ושמירת מצותיה כדפתח והיה אם שמוע תשמע אשר אנכי מצוה, וגם אמונת השגחה בשכר ועונש בעה"ז, וגם רמז על שכר ועונש עה"ב וכדמסיים למען ירבו ימיכם כימי השמים על הארץ, והרי זה א"א רק בעה"ב, ור"ל רק למען זה תעשו מצותי, ולא עבור עוה"ז, פרשה ג' אזהרה יתירה לבלי להתעות אחר פתוי יצר הרע בתאות או במחשבות אפיקורסים וכמ"ש ולא תתורו אחרי לבבכם היינו יצר הרע ואחרי עיניכם היינו מחשבות תועות שכל חטאי העולם ע"י ב' אלו יהיו, ומדכל הנך שבפרשיות הללו הם עקריים לזרע ישראל וחיוביו בעולם, צונו הקב"ה לחזור עליהם בכל יום, ואם אעפ"כ יאמרם אדם בלי כוונה, הרי כל אמירתו לחנם, וכ"כ בתפלה, מלבד שבכולן מדבר אל המלך כמ"ש ברוך אתה וכו' ואיך יעזי פניו להיות אז אין פיו ולבו שוין, גם בל"ז היאך יוכל לחשוב שיקבל ה' תפלתו, אם לא התחנן כן לפניו בהכנעה יתירה, ותחת זה היו מחשבותיו עפים בכל זויות סכלותיו ותעתועיו, ואפשר גם בדברי עבירה, ואיך לא יתבושש לומר בסוף תפלתו לפני יודע מחשבות יהיו לרצון וכו' והגיון לבי, ומה ישיב אם יענהו ה' בגערה, מה הגית עתה בלבבך, ולכן אמרו חז"ל אין תפלתו של אדם נשמעת א"כ משים נפשו בכפו, נפשו היינו המחשבות, בכפו היינו שישגיח עליהן יפה שלא יתנו ושלא תשכח לפני מי אתה עומד, שנאמר נשא לבבנו אל כפים אל בשמים

5) R' Yosef Yavetz

דאי זהיר. כאלשי חרצו חלה סב' מלות מלאו בהם ד' מעלות על שאר המלות, ב' על כלן וכו' על זוכן. (א) כי כל המלות החלויות צונו אין זמון קצר כאלה, כי כל היום כשר למילה ולנטיול לולב ולהניח תפילין וללבוש ליונים. אמנם חלה למנוס מן המנוח אין להם כי אם שעה אחת משיכיר בין חבלת ללבן. ולז"א הוי זהיר, (ב) כל המלות אחר שידע שהוא עושה מנוס לדברי הכל ילא ידי חובתו אע"פ שחסיס מחשבתו משוטטת בשאר לרכיו, אמנם באלה לריך כוונת לבד היותו מכוין לעשות מנוס. (ג) כי רוב המלות נעשות ביחיד, ואלה לריכין קהל ועדה (ויקרא כג) ונקדשתי בתוך בני ישראל, ולכן מי שנמנו חבריו להספיל והוא חיו שם פגם גדול הוא לו, משל לאנשי המדינות ילא להקביל פני המלך ואחד לא ילא. וכן אמרו ז"ל הרגיל לבא לבית הכנסת ולא בא עליה הכתוב אומר (ישעיה נ) מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו וגו'. וזהו טעם יבטח בשם ה' וישטן באלהיו. (ד) כי המלות כן לרכי הפשע וקשטיים. כמו שהדברים אשר נראו בוראו ית' בזה המליאות לרכי הגוף, חילו ימלא אדם ביותו כסף וזהב ולא יהיה לו מים או מלח אם הוא במקום שאי אפשר לקנותו ולא ימלא חסרונו אדם אחר, יהיה חסרון גדול בניתו, כך האדם ילערן' להזהר בכל המלות כדי שתמלא נפשו כל הדברים הליכיים לה ולא תמלא חסרה, ואלה המלות הרמות והנשאות הם לורך גדול לנפש כמים וכתבואה שהי אפשר לחיות בלעדס. ולכן מי שפושע באלה פושע בנפשו פשיעה גדולה, אמר (מסלי

PART 2: TEFILLAS KEVA
6) Gemara Berachos 28b & 29b

R. ELIEZER SAYS: IF A MAN MAKES HIS PRAYERS
A FIXED TASK, IT IS NOT A [GENUINE] SUPPLICATION

R. ELIEZER SAYS: HE WHO MAKES HIS PRAYER A FIXED TASK etc. What is meant by a FIXED TASK? — R. Jacob b. Idi said in the name of R. Oshaiah: Anyone whose prayer is like a heavy burden on him. The Rabbis say: Whoever does not say it in the manner of supplication. Rabbah and R. Joseph both say: Whoever is not able to insert something fresh in it. R. Zera said: I can insert something fresh, but I am afraid to do so for fear I should become confused. Abaye b. Abin and R. Hanina b. Abin both said: Whoever does not pray at the first and last appearance of the sun. For R. Hiyya b. Abba said in the name of R. Johanan: It is a religious duty to pray with the first and last appearance of the sun. R. Zera further said: What text confirms this? — They shall fear Thee with the sun, and before the moon throughout all generations. In the West they curse anyone who prays [minhah] with the last appearance of the sun. Why so? — Perhaps he will miss the time.

רבי אליעזר אומר: העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים.

רבי אליעזר אומר: העושה תפלתו קבע וכו' מאי קבע? אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי אושעיא: כל שתפלתו דומה עליו כמשוי; ורבנן אמרי: כל מי שאינו אומרה בלשון תחנונים; רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו: כל שאינו יכול לחדש בה דבר. אמר רבי זירא: אנא יכילנא לחדושי בה מילתא, ומסתפינא דלמא מטרידנא. אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו: כל שאין מתפלל עם דמדומי חמה, דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מצוה להתפלל עם דמדומי חמה; ואמר רבי זירא: מאי קראה - אייראון עם שמש ולפני ירח דור דורים. לייטי עלה במערבא אמאן דמצלי עם דמדומי חמה, מאי טעמא? דלמא מיטרפא ליה שעתא

7) פירוש רש"י על אבות פרק ב

אל תעש תפלתך קבע. כאדם שעליו דבר קבוע ומוטל עליו חובה ואומר כך וכך אני חייב מתי אפרוק מעלי עול זה: אלא רחמים ותחנונים. שתהא מכוון דעתך: כי חנון ורחום הוא. מכאן שרוצה בתחנונים ומרחם מיד:

8) פירוש רבינו יונה על אבות פרק ב

וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא תחנונים לפני המקום ב"ה - שיאמר התפלה כעני המתחנן ושואל דבר שהוא צריך. כי תחנונים ידבר רש ולא כאדם השואל ואינו צריך בו. שאינו מתחנן בלב נמוך ולא בשברון הנפש וכל איש צריך לבקש על עצמו. כי אדם אין בארץ אשר לא יחטא גם לא תהיה אליו התפלה כמשוי ולא יעשנה כמי שפרע חובו שנאמר [א"ה לפי גרסת משנתנו מביא הפסוק מן יואל ב' י"ג] [יונה ד' ב'] אל חנון ורחום ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה. כי כל אדם צריך רחמים ואם משחקת לו השעה כי השם יתברך מאריך אפו ומחול עליו לא על צדקותיו הוא מרחם עליו וצריך להתחנן לו פן ינחם ה' על אשר נחם על הרעה. כי שמה יגרום החטא ולא כל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא

9) מדרש שמואל

ואמר וכשאתה מתפלל משום דכמה פעמים האדם מתפלל והוא אינו שם כי לבו בל עמו אלא חושב מחשבות ונמצא שפיו ושפתיו הם המתפללים ולא הוא עצמו ולו"א וכשאתה מתפלל וכו' כלומר שהתפלה היא בכוונת לבך דהשתא אתה הוא המתפלל לא למען זאת

10) צדקת הצדיק

Rav Tzadok Hakohen of Lublin - 19th Century Chasidic Leader

[מב] בתפלה הוא העיקר החשק והרצון להתפלל ולהתחנן, וכמו שאמרו (אבות פ"ב) אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים כו'. שהוא עצמו מאמרם שילהי מנחות (ק'). בקרבנות [שהתפלה דוגמתן] שלא תאמר אעשה רצונו וכו', תלמוד לומר לרצונכם תזבחנהו, דרצונו לומר כי אין הקרבן מצוה, וכמו שכתוב ולא ציויתים וגו' על דבר עולה וזבח, וכן בכמה מקומות. ועיין במורה נבוכים בטעם הקרבנות³, ונדע מה שכתב מהר"ם

אלשקר סימן קי"ז דכן הוא במדרש וכתב משל וכו', עיין שם⁴. דענין הקרבנות הוא שמקבל התקרובת נהנה ממנו, וכל העבודה זרה אותו כח נהנה ומתגבר על ידי אותו קרבן, כמו אדם על ידי מאכל. ומתוך שידעו בעבודה זרה כן, היה חשקם וכוספם שיוכלו להנות כביכול להש"י, ועל זה נאמר למעשה ירך תכסוף, כמו שאמרו ז"ל (תנחומא תצוה ב). והש"י הרשם בכך, שיוכלו לעשות כן, שיהיו כמהנים אותו. רק מי שצריך לכך באמת הוא נהנה בכך, אבל הש"י אין צריך לכך, ולא תאמר אעשה רצונו כו' כבכל המצוות רק לרצונכם, כפי הרצון והחשק שלכם כך הוא הקרבן. רק דמזה הוא ההנאה להש"י מהרצון והחשק שלהם להנותו, וכן התפלה במקום הקרבנות, שאין רצון הש"י מבני אדם שיתפללו לפניו וישנוהו, רק הרצון שלהם להתפלל זהו רצונו יתברך והבן זה.

PART 3: NEGATIVE SELF-EVALUATIONS

11) Gemara Nidda 30b

It is also taught all the Torah from beginning to end, for it is said, And he taught me, and said unto me: 'Let thy heart hold fast my words, keep my commandments and live', and it is also said, When the converse of God was upon my tent. Why the addition of 'and it is also said'? — In case you might say that it was only the prophet who said that, come and hear 'when the converse of God was upon my tent. As soon as it, sees the light an angel approaches, slaps it on its mouth and causes it to forget all the Torah completely, as it is said, Sin coucheth at the door. It does not emerge from there before it is made to take an oath, as it is said, That unto Me every knee shall bow, every tongue shall swear; 'That unto Me every knee shall bow' refers to the day of dying of which it is said All they that go down to the dust shall kneel before Him; 'Every tongue shall swear' refers to the day of birth of which it is said, He that hath clean hands, and a pure heart, who hath not taken My name in vain, and hath not sworn deceitfully. What is the nature of the oath that it is made to take? Be righteous, and be never wicked; and even if all the world tells you, You are righteous', consider yourself wicked. Always bear in mind that the Holy One, blessed be He, is pure, that his ministers are pure and that the soul which He gave you is pure; if you preserve it in purity, well and good, but if not, I will take it away from you

ומלמדין אותו כל התורה כולה, שנאמר גויורני ויאמר לי יתמך דברי לבך שמור מצותי וחיה, ואומר דבסוד אלוה עלי אהלי. מאי ואומר? וכי תימא נביא הוא דקאמר - ת"ש: בסוד אלוה עלי אהלי. וכיון שבא לאויר העולם - בא מלאך וסטר על פיו, ומשכחו כל התורה כולה, שנאמר הלפתח חטאת רובץ. ואינו יוצא משם עד שמשביעין אותו, שנאמר וכי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון, כי לי תכרע כל ברך - זה יום המיתה, שנאמר זלפניו יכרעו כל יורדי עפר, תשבע כל לשון - זה יום הלידה, שנאמר חנקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו ולא נשבע למרמה, ומה היא השבועה שמשביעין אותו - תהי צדיק ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה - היה בעיניך כרשע. והוי יודע שהקב"ה טהור ומשרתיו טהורים, ונשמה שנתן בך טהורה היא, אם אתה משמרה בטהרה - מוטב, ואם לאו - הריני נוטלה ממך

12) פירוש רבינו יונה על אבות פרק ב

ואל תהי רשע בפני עצמך - שלא יהא רשע בפני עצמו שאינו יכול לחזור בתשובה. שנמצא זה מתיאש לבו מן התשובה ואם באת לידו עבירה הותרה לו. לפי שמעלה דעתו שהיא קלה כנגד החמורות שעבר עליהן. וגם לא יהיה צדיק בפני עצמו כמו שאמרו במסכת נדה [דף ל"ע"ב] משביעין את הולד במעי אמו אפילו כל העולם אומרים שאתה צדיק תהיה בעיניך כרשע ולא רשע ממש. אלא יהיה בעיני עצמו מחצה חייב ומחצה זכאי אם עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות עשה עבירה אחת אוי לו שהכריע עצמו לכף חובה וזהו שאמרו בוויקרא רבה לעולם יראה אדם עצמו כאילו הוו מחצה זכאי ומחצה חייב שנאמר [משלי י"ד ט"ז] חכם ירא וסור מרע ר"ל החכם אע"פ שסור מרע הוא ירא מפני שהוא רשע בעיניו ונמצא רץ אחר המצות כדי שיכריעוהו לכף זכות. ובורח מן העבירות שלא יכריעוהו לכף חובה

13) מחזור ויטרי Simhah ben Samuel of Vitry, a French Talmudist of the 11th and 12th centuries, pupil of Rashi

ישעיה: ואל תהי רשע בפני עצמך. היא השלישית. ואל תעש דבר שהוא רע בפני עצמך. ^[1] ואתה מבין בו. ואעפ"י שאין אחרים מכירין בו. כך קיבלתי: ולי נראה. ואל תהי. ואל תרשיע להיות עצמך יחיד שלא לנהג אחזה וריעות ^[2] אלשום [אדם] אלא עמוד בפני עצמך כאילו אתה בעצמך יחיד בעולם. וכך אנו זקוקין לפי זה ^[3] שאמרו רבותינו ^[4] פז"ר קש"ב בפני עצמו: ^[5] ואני שמעתי בשם ר"ת. אל תהי רשע. אל תחזיק עצמך כרשע. כדא' בפ"ק דקידושין ^[6] לעולם יראה האדם את עצמו כאילו חציו זכאי וחציו חייב. עשה מצוה אחת אשריו שהכריע אותו ואת העולם לכף זכות. כי כשאדם מחזיק עצמו כרשע מחשב לבלתי עשות עוד צדקה. שסבור שלא יועיל לו והרשיע יותר מדאי. והא דאמר בפ' המפלת ^[7] יהוי צדיק ואל תהי רשע. ואפי' כל העולם כולו אומרים עליך צדיק הוי בעיניך כרשע. הכי קאמר כדי להחזיק ביראתך ולהטיב דרכך יותר ויותר. ת':

14) מאירי. חבור התשובה

וזאת המדה, ר"ל סלטול המדות ונקיות הדעת, היא הראויה לרוב בני האדם, ולא יחזק שום אדם בגאון ויהיר על השמרו מדרכי הפחיתות, ואמר החכם הסתלסל מבלי התגדל והשתפל מבלי התנצל, ורבותינו ז"ל אמרו א במוסריהם אל תהי רשע בפני עצמך, ופירש ה"ר " ס ב ז"ל, כלומר שלא תחזיק עצמך בפחות ובחסר כי כשתחשוב בעצמך זה, ר"ל היותך מבני הנבלים ומן הפחיתים, לא יגדל בעיניך פחיתות יתרון שתעשהו. אבל ג כשתחזיק עצמך במסולסל ובמהודר במדות תיקר נפשך בעיניך ולא תתמכר לפחיתות, ו ח כ מ י ה ע ר ב ד האריכו בשבחי זאת המדה וקראוה הגאות המולידה טוב הפעולות, ומהם שקראוה החלק הטוב שבגאון. בהיות האדם נשמר בה מכל דרכי הפחיתות, ואל זאת הכונה גם כן אמרו ז"ל על השבת אבדה זקן

15) ערוך לנר מסכת נדה דף ל עמוד Rabbi Yaakov Ettlinger, 19th century, German Rabbi

בגמרא ה' בעיניך כרשע. ואף שהתנא אמר ואל תהי רשע בפני עצמך ועיין בברטנורא שם שלחד פ'י' שלא יחזיק עצמו כרשע היינו דוקא לענין שלא יתיאש עצמו כאלו אין לו תקוה ח"ו אלא יבטח בד' כי חנון ורחום הוא להשב אליו אבל הכא מיירי כשהעולם אומרים לך צדיק אתה וכבר הסגלת מעשים טובים יותר מדי ותן מרגוע לנפשך לזה נאמר תהי בעיניך כרשע כאלו עדיין מוטל עליך משא עונותיך שצריך אתה לתקן

וקרוב לזה הפי' מצאתי בלב אבות ז"ל שיזהר מאד מהיותו רשע ואפי' כשהוא יחידי ראוי לו לשייבש מעצמותו דהיינו צורתו ונשמתו האלהית וא"כ אין ראוי שתהיה רשע בפני עצמותך כי הבלתי מתבייש מעצמו אינו מתבייש מהשכינה עד כאן לשונו:

א"נ הכוונה שלא יחזיק א"ע לרשע כי בזה יתייבש מן בתשובה אלא יחזיק עצמו לצדיק כדי שלא יחטא עוד ואל זה כוון דהמע"ה במ"ש בלבי צפנתי אמרתך וגו' משום דלעולם דהמע"ה היה משבח א"ע שהוא שומר המצות כענין שמרה נפשי כי חסיד אני ואין זה מדרך השלם לשבח את עצמו במה שעובד אלהיו ולזה אמר כאן אם בלבי אני מחשיב עצמי לחסיד ושצפנתי אמרתך אין כוונתי לשבח את עצמי ח"ו אלא למען לא אחטא לך כי כשאני מחזיק עצמי לחסיד צריך אני להזהר מאד ולהשמר מן העון שלא יבא דבר עבירה לידי ולא אהיה פוגם בחזקתי משם ואילך א"כ זה גורם לי שלא אחטא לך:

Aryeh Leib Heller, Kahana (c. 1745 – 1812) was a Rabbi, Talmudist, and Halachist in Galicia. He was known as "the *Ketzos*" based on his magnum opus, *Ketzot Hachoshen*.

לפי דרכינו. זה כוונת מאמרם ז"ל באבות אל תהי רשע בפני עצמך פי' בעצמותך. כי זרע קודש אנחנו ולא ישתנה בעצמות. וכל עבירות בני ישראל אך תואר הוא להם אשר לא יתמיד כ"א יעמוד עת מן העתים. ומ"ש אפי' כל העולם כולו אומרים עליך שאתה צדיק הוי בעיניך כרשע פי' במראך כמו ועינו כעין הבודלח. שפירושו מראה והוא התואר ואז תוסיף אומץ. תרבה לך בורית ותלבין בגדיך. ותשלים חפץ בוראך האומר הראיני את מראיך. והנה כל מה שאינו בעצמות רק בתואר ובמראה אינו אלא מקרה והמקרה לא תתמיד. לכן זרע אברהם אף אם ידיהם מפוחמות השחרות לא תתמיד. ובהכרח יתלבנו וישובו ליופים ולעצמותם. אבל מעשיהם הטובים הם עצמותם. והנה דבר שאינו מתקיים

PART 4: CONNECTIONS

גם אפשר לומר כי דבריו מיוסדים על דברי ר' יהושע אשר אמר כי עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריות מוציאים את האדם מן העולם וממיתים אותו וראה התרופות אשר השתדל ר"י לתת להם כמו שפירשתי לכן בא הוא עתה לתת תרופה יותר טובה ועצמית להחלאים האלה:

וכנגד השנים הראשונים אשר הם עין הרע ויצה"ר אשר הם עינא וליבא תרי סרסורי דעבירה כמו שפירשתי למעלה כי עליהם כוון ר' יהושע עתה נתן תרופה לשנים אלו ק"ש שהיא תרופה לשניהם כי ישתדל לכוין בפרשת ציצית אשר אותה המצוה היא תרופה לשנים אלו וכשה"כ ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם ובה יכנעו שני אלה סרסורי דעבירה:

ולשלישית אשר היא שנאת הבריות עו"א שיהיה זהיר בתפלה כי כל התפלה היא מתוקנת בלשון רבים לתיקון כל הכללות וכשיכוין ויחשוב בזה איך זמנין תלתא ביזמא הוא מתפלל על הרבים יהיה אוהב את הבריות שהרי כל תפלתו היא לתועלת הבריות וכן סיים ואמר וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים וכו' נסמך בזה למה שפי' לב אבות בו והוא שהזהיר ואמר וכשאתה מתפלל כלומר על עצמך ועל צרכיך הפרטיים לך לבדך אל יהיה זה בקבע אלא בתחנונים אחר תפלתו והתפלה של קבע תהיה תפלה כוללת על הצבור כולו ועל הקיבוץ כולו בכללו לפי שהמקום ב"ה נקרא חנון ורחום אך אפים ורב חסד וכ"ז נאמר על הצבור כולו כי עמהם מתנהג בכמו אלה הרחמים ועליהם נאמר זה עכ"ל: